

Projekt Lista odznaczonych Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym

Kiedy jesienią 2013 roku odbyła się na forum WTG „Gniazdo” dyskusja na temat Wielkopolskiego Krzyża Powstańczego, nasz kolega Marek Szymański wysunął propozycję stworzenia listy odznaczonych tym Krzyżem w oparciu o materiały znajdujące się w Archiwum Prezydenta RP. Propozycja spotkała się z bardzo dużym zainteresowaniem i wkrótce przystąpiliśmy do realizacji nowego projektu.

Wielkopolski Krzyż Powstańczy był nadawany uchwałami Rady Państwa i postanowieniami Prezydentów RP od 1957 roku aż do 1999 roku. W dekrete Rady Państwa z dnia 1 lutego 1957 roku czytamy, iż „Wielkopolski Krzyż Powstańczy nadawany będzie osobom, które z bronią w ręku lub inny aktywny sposób uczestniczyły w walkach przeciw zaborcom niemieckim w powstaniu wielkopolskim 1918/1919 roku”. Jest tam również zapis, że Krzyż może być nadawany pośmiertnie. Dzięki takim zapisom możliwe było bardzo szerokie uznawanie udziału w powstaniu i przyznawanie odznaczenia nie tylko za czynną walkę z zaborcą, ale również uczestnictwo w formacjach pomocniczych, takich jak: łączność, zapatrzenie w broń i inne środki niezbędne do walki, opieka szpitalna i aprowizacja, czy służba wartownicza na zdobytych terenach narażonych na akcję odwetową pruskich żołnierzy.

Przebieg realizacji projektu

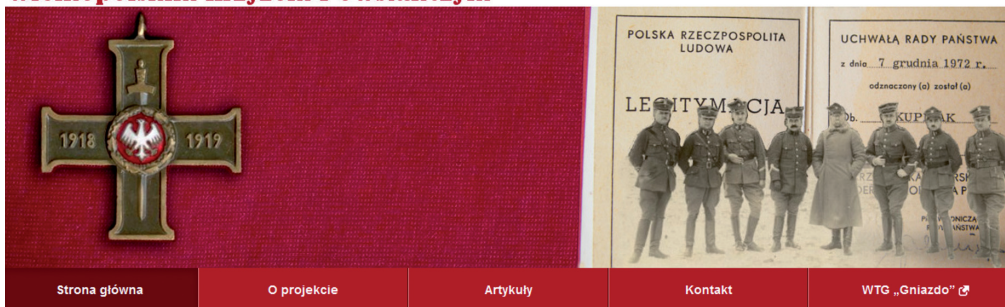
Przygotowania do projektu trwały kilka miesięcy, co zbiegło się z zakupem przez WTG „Gniazdo” ze środków uzyskanych z 1% podatku sprzętu do fotografowania starych dokumentów. Dzięki temu mogliśmy zaproponować sfotografowanie archiwalnych dokumentów zawierających listy odznaczonych i wnioski o przyznanie Krzyża. Po rozeznaniu się w możliwościach dotarcia do tych materiałów i rozmowach w Kancelarii Prezydenta RP uzyskaliśmy formalną zgodę na digitalizację Uchwał Rady Państwa i wniosków odnaczeniowych.

W lutym 2014 roku odbyła się pierwsza sesja digitalizacyjna w archiwum Kancelarii Prezydenta RP w Warszawie. Trwała pięć dni, w czasie których udało się nam prawie w całości sfotografować uchwały dotyczące przyznania Wielkopolskiego Krzyża Powstańczego. Musieliśmy przeprowadzić kwerendę prawie 500 tomów z wnioskami, aby wyszukać te dotyczące odznaczonych powstańców. Pozostały do przejrzania uchwały z lat 80. XX wieku oraz niewielki wykaz Postanowień Prezydentów PRL i RP o nadaniu Krzyża z lat 90., które sfotografowano przy kolejnej okazji.

Realizacja projektu wiązała się z wieloma wyjazdami do Warszawy, w związku z tym podjęliśmy decyzję o próbie pozyskania dodatkowych środków. Złożyliśmy kilka wniosków o przyznanie nam dotacji na nasz Projekt. Pomysł utworzenia listy odznaczonych spotkał się z dużym zainteresowaniem, w czego efekcie uzyskaliśmy grant z Urzędu Miasta Poznania, który pozwolił nam pokryć koszty pięciu tygodniowych sesji wyjazdowych do Warszawy oraz część dodatkowych kosztów (m.in. domena internetowa).

W czasie tych sesji udało nam się sfotografować część wniosków, pozostałe zaś wyjazdy finansowaliśmy w ramach środków pochodzących z 1% podatku. W digitalizacji materiałów archiwalnych brało udział siedmiu wolontariuszy (Barbara Cywińska, Wojciech i Elżbieta Jędraszewscy, Jacek Piętka, Danuta Połomska, Kazimierz Robaszekiewicz oraz Andrzej Siwiński) poświęcających swój czas i energię na przeprowadzenie zaplanowanego zakresu prac. Muszę również w tym miejscu podkreślić bardzo wielką życzliwość i pomoc dyrekcji oraz pracowników Archiwum Kancelarii Prezydenta RP. Bez tej ludzkiej życzliwości, ale i wspaniałej wiedzy merytorycznej, nasza praca trwałaby o wiele dłużej.

Lista odznaczonych Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym

Lista odznaczonych Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym

Lista odznaczonych Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym sporządzona została dla upamiętnienia osób biorących udział w Powstaniu Wielkopolskim, którzy zostali uhonorowani tym odznaczeniem. Jest to jedyna kompletna lista, bowiem sporządzono ją w oparciu o oryginalne uchwały Rady Państwa (1912-1919), jak również postanowienia Prezydenta PRL (1989) i Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (1990-1999).

Obecna zawartość wyszukiwarki stanowi zaledwie pierwszy etap prac. W przyszłości lista zostanie uzupełniona o dalsze dane osobowe odznaczonych oraz opis ich udziału w Powstaniu Wielkopolskim wynikający z kwerendy wniosków o przyznanie Krzyża Powstańczego (etap II). Prace drugiego etapu zostały rozpoczęte i w końcu grudnia 2014 planowane jest ich zakończenie.

Listę odznaczonych powstańców zamierzamy również w przyszłości uzupełnić o biogramy i zdjęcia Powstańców, jak też zdjęcia ich nagrobków. Prosimy więc o nadsyłanie tych zdjęć na adres [redakcji projektu](#). Przy ich przesyłaniu uprzejmie prosimy jednak o podanie źródła pochodzenia fotografii i zgodę autora lub posiadacza na opublikowanie jej w naszym projekcie. Dowiedz się [więcej o projekcie...](#)

Wyszukiwanie

Wyszukaj odznaczonych

Nazwisko

Imię

Współpraca

Realizacja i właściciel projektu: **Wielkopolskie Towarzystwo Genealogiczne "Gniazdo"**.

Archiwum Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej udzieliło wsparcia merytorycznego oraz udostępniło materiały archiwalne dotyczące uchwał i wniosków o nadanie odznaczenia.

Zdjęcia wykorzystane na stronie pochodzą z zasobów Muzeum Powstańców Wielkopolskich w Lusowie, domeny publicznej oraz zbiorów prywatnych.

Wsparcia technologicznego udzieliło **Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe**.

Projekt dofinansowany ze środków **Miasta Poznania**.

Patronat medialny

Wielkopolskie Towarzystwo Genealogiczne "Gniazdo" - CC-BY 3.0 PL

Ryc. 1. Ekran powitalny projektu Lista odznaczonych Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym

Projekt jest w toku, od kwietnia do czerwca 2014 roku zindeksowaliśmy listy odznaczonych i uruchomiliśmy stronę internetową www.powstancy-wielkopolscy.pl, na której można znaleźć osoby odznaczone WKP. Strona dostępna jest w języku polskim i angielskim i zawiera listę wszystkich odznaczonych powstańców wymienionych z imienia i nazwiska. Przy każdej osobie jest również podane imię ojca oraz data i numer uchwały nadania Wielkopolskiego Krzyża Powstańczego. Obecnie trwają prace nad uruchomieniem wersji niemieckiej i francuskiej. Na stronie znaleźć można również bardzo ciekawy artykuł o historii WKP napisany specjalnie dla WTG przez p. Tadeusza Jeziorowskiego, dyrektora Wielkopolskiego Muzeum Wojskowego.

W lipcu 2014 roku przystąpiliśmy do indeksacji wniosków o przyznanie krzyża, a należy pamiętać o skali przedsięwzięcia – jest to ponad 50 tysięcy zdjęć do zindeksowania. Konieczne jest opracowanie tych fotografii, indeksacja i opis wszystkich zdjęć. Nad całym tym procesem czuwają Maciej Głowiak i Piotr Skąlecki, którzy opracowali specjalne oprogramowanie umożliwiające indeksującym osobom wpro-

wadzenie i korektę danych, a później ich publikację na stronie internetowej. Do samej indeksacji, zarówno list odznaczonych, jak i wniosków zgłosiło się wielu członków i sympatyków WTG (Magda Bartkowska, Barbara Cywińska, Wojciech Derwich, Mariusz Formanowicz, Maciej Głowiak, Marek Hałas, Marzena Jasińska, Wojciech Jędraszewski, Ewa Kabat, Leokadia Kaczmarek, Helena Krajewska, Katarzyna Krüger, Sławomir Łubiński, Liliana Molenda, Marek Moder, Katarzyna Otto, Michał Pawełczyk, Jacek Piętka, Danuta Połomska, Marian Przybylski, Ewa Rembikowska, Kazimierz Robaszkiewicz, Piotr Skąlecki, Andrzej Siwiński, Marek Szymański, Jolanta Wodzick i Jakub Wojtczak), a prawdopodobnie chętnych do indeksacji będzie przybywać.

Dziękuję w tym miejscu wszystkim naszym wolontariuszom za chęć pomocy i poświęcenie swego czasu na realizację projektu. Dziękujemy również za wsparcie finansowe – część zadań wymaga dodatkowego finansowania, które pozyskujemy dzięki życzliwości i przychylności organów samorządowych Wielkopolski i Kujaw, czyli terenów gdzie trwały walki powstańcze. O wszystkich darczyńcach informujemy na bieżąco na stronie internetowej.

Opracowanie i indeksacja dokumentów potrwa zapewne parę miesięcy, chcemy jednak zdążyć zakończyć wszystkie prace na rocznicę wybuchu Powstania. Tuż po niej, bo 29 grudnia 2014 roku, odbędzie się uroczyste uruchomienie projektu w Sali Wielkiej Ratusza Poznańskiego w obecności zaproszonych gości. Będzie to też okazja do uczczenia pamięci naszych przodków zaangażowanych w powstanie wielkopolskie i walkę o niepodległość. Swoim patronatem honorowym planowane wydarzenie, jak i cały projekt objął Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak.

Pierwsze wnioski z realizacji projektu

Odnaczenie było nadawane na wniosek biorących udział w powstaniu, a w przypadku pośmiertnych odznaczeń również rodzin powstańców. Każdy wniosek o nadanie Krzyża musiał być złożony poprzez jedyną wówczas organizację kombatancką, tj. ZBoWiD (Związek Bojowników o Wolność i Demokrację), i przechodził wielostopniową kwalifikację od terenowego oddziału ZBoWiD poczynając, na Komisji Odnaczeniowej kończąc. Z przeglądanych dokumentów wynika przecząca obiegowej opinii informacja, iż nie trzeba było należeć do żadnej partii, ani do ZBoWiD-u, aby złożyć wniosek i otrzymać odznaczenie. Przynależność do którejś z tych organizacji była z pewnością mile widziana, ale nie wymagana. Bardzo wiele wniosków nie zawiera bowiem informacji o przynależności do ZBoWiD-u.

W przeglądanych przez nas materiałach znajdowaliśmy wnioski, które zostały odrzucone na ostatnim etapie kwalifikacji. Wynika z tego, że terenowe i regionalne organizacje ZBoWiD-u pozytywnie opiniowały wnioski, które jednak zostały odrzucane tuż przed ostateczną decyzją o przyznaniu odznaczenia.

Takie odmowne decyzje można podzielić na dwie kategorie: odznaczenia pośmiertne oraz te dla żyjących jeszcze powstańców. Wnioski pośmiertne zyskiwały akceptację Komisji Odnaczeniowej, jeżeli powstaniec poległ w czasie powstania lub w czasie II wojny światowej. Jeżeli natomiast zmarł śmiercią naturalną, to z reguły taki wniosek był odrzucany. Wniosków takich jest ok. 500. Nie udało się natomiast do końca wyjaśnić, dlaczego odrzucano wnioski powstańców jeszcze żyjących. Nie zawsze były to powody polityczne, zdarzały się bowiem wśród nich wnioski członków PZPR i innych legalnych organizacji politycznych. Takich odrzuconych wniosków jest ok. 150. Informacje o tych osobach zostaną udostępnione w Projekcie z odpowiednią adnotacją.

I jeszcze kilka ciekawych informacji i statystyk. Sumaryczna liczba odznaczonych wynosiła ok. 22,5 tysiąca osób. Piszę około, gdyż mamy pewną niezgodność z liczbą podaną przez Wydział Odnaczeń i musimy to zweryfikować na etapie indeksacji. Liczba odznaczonych za udział w Powstaniu kobiet wynosi ok. 320.

Pierwszym odznaczonym powstańcem był podpułkownik Józef Skrzydlewski z Grodziska Wlkp., o którym zamieszczamy na łamach „Rocznika” osobny artykuł. Wśród wniosków znaleźliśmy również wniosek jednej z sanitariuszek (Anny Szczepaniak) z opisem udziału w opatrywaniu ciężko rannego powstańca – Franciszka Ratajczaka – w bramie ulicy. Franciszek Ratajczak jest uznawany za pierwszego poległego w Powstaniu Wielkopolskim. Odnaczony Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym był również jeden z najdłużej żyjących powstańców wielkopolskich – Stanisław Plewka.

Zapraszamy na stronę naszego projektu: www.powstancy-wielkopolscy.pl oraz na forum WTG „Gniazdo”, gdzie będziemy na bieżąco informować o postępach w jego realizacji.